

ساختار شناسی هفتمین انتخابات

نوشتہ
کتاب
موزع
و فایل

در سال (کشور محدود ۴۱/۴ میلیون جمعیت داشته) و حائزان شرایط انتخاب کردن (داشتن بیش از ۱۵ سال تمام) ۲۴/۸ میلیون بوده‌اند. یعنی ۶ درصد آنها در رأی دادن شرکت کرده‌اند. به همین سان در انتخابات دوره سوم (فروردین ۱۳۶۷) جمعیت ایران حدود ۴۷/۶ میلیون، حائزان شرایط انتخاب کردن ۲۸/۶ میلیون و رأی دهنگان ۱۷ میلیون یعنی ۵۹٪ حائزان بوده‌اند. و نیز در انتخابات دوره چهارم (۱۳۷۰) جمعیت ایران حدود ۵۵ میلیون، حائزان شرایط حدود ۳۳ میلیون و رأی دهنگان ۱۶ میلیون یعنی ۴۸٪ بوده‌اند. بدین قرار، در این چهار دوره نسبت شرکت کنندگان در انتخابات مسلمًا کاهش یافته و نسبت تزویلی داشته است. اما در انتخابات دوره پنجم ناگهان این وضع تغییر می‌کند و ما شاهد افزایش شدید شرکت کنندگان هم از جهت مطلق و هم از نظر نسبی می‌باشیم. در زمان این انتخابات جمعیت ایران حدود ۵۹ میلیون، حائزان شرایط ۳۵/۴ میلیون و رأی دهنگان ۲۴/۷ میلیون یعنی ۶۹ درصد و اجدان شرایط انتخاب کردن بوده‌اند. ملاحظه می‌کنید که در انتخابات دوره پنجم یک تغییر کمی فوق العاده در شرکت مردم در انتخابات هم از جهت مطلق و هم از نظر نسبی روی داده است.

از روی بر این، در انتخابات دوره پنجم ما شاهد یک تغییر کیفی مهم نیز نسبت به انتخابات دوره چهارم بوده‌ایم. در انتخابات دوره پنجم هم تعداد کاندیداها و هم تنوع آنها سیار بیش از دوره چهارم بوده و این نشانه اقبال گروههای پشتیوار از مردم از انتخابات بوده است. همتوتر از اینها، در دوره پنجم ما ناظر یک تغییر مهم در نتیجه انتخابات نسبت به دوره چهارم هستیم. در دوره چهارم نتیجه انتخابات کلاً به سود گروه معینی یعنی هیئت مؤتلفه و عناصر همکام و همسو با آنها بود و اینها تسلط مطلق بر مجلس چهارم یافتند و گروههای دیگر را از مجلس بیرون راندند. اما در دوره پنجم نتیجه انتخابات بکلی مساوات بود. بطوری که دارنده همین قلم در شماره ۶۴ همین مجله نشان داده است در مجلس پنجم گروه هیئت مؤتلفه و همسویان آن حدود یک سوت از کرسیها را بیشتر در اختیار ندارند. یک سوم از کرسیها نیز در اختیار گروههای رقیب آنها مانند کارگران، روحانیون مبارز، مخالفین انقلاب اسلامی و خانه کارکر و غیره قرار دارد. ثلث سوم کرسیها را عناظر «مستقل» یعنی

جهت بیشتر صورت تشریفاتی داشت. اما در انتخابات اخیر، بعکس آنها، رعایت امانت بسیار مهم و مؤثر می‌نمود و مورد توجه کامل بود.

اکنون به بیش دلیل و علت اینکه می‌گوییم چنین تحولی را در انتخابات اخیر می‌شود از پیش ملاحظه کردو انتظار داشت چیست؟ اینکه این انتخابات تشریفاتی خواهد بود و میدان یک رقابت جدی و واقعی خواهد شد، پیش‌بینی پذیر می‌نمود. چون اگر می‌خواستند جز این باشد، مجلس و مجمع مصلحت

نظام انتخاب آقای رفسنجانی را برای یک بار دیگر پیغاطر شرایط استثنائی موجود، تصویب می‌کردند و آب هم از آب تکان نمی‌خورد. اینکه با این پیشنهاد که در آغاز مطرح شد، گردانندگان اصلی نظام مخالفت کردند، نشانه رقابتی بود که در درون نظام وجود داشت و بسوی برخورد جدی میان جناحهای آن کشیده می‌شد. یک چنین برخوردی منطقاً می‌باشد در میدان انتخابات ریاست جمهوری که میان چنین پیش‌بینی به این نسبت، یعنی کسب ۷۰٪ درصد آراء و ۲۰ میلیون رأی، برای آقای خاتمی قابل پیش‌بینی بود. نه، یک چنین رایی مسلمًا برای همگان غیرمنتظر و معلوم عوامل بسیار متعدد و متنوع بود که بعضی از آنها در آخرین روزهای پیش از انتخابات و حتی در روز رأی گیری پدید آمد و اثر بخشید. بلکه منظور این است که تفاوتی را که این انتخابات اخیر از لحاظ کمیت و کیفیت و نتیجه آن با تمام انتخابات گذشته داشت، می‌شد پیش‌بینی کرد. از لحاظ کمیت

همچنین نشانه‌هایی وجود داشت که شرکت فراوانی مردم را در این انتخابات محتمل می‌نمود. مهمترین این نشانه‌ها شرکت گسترده‌تر و جدی‌تر مردم در انتخابات دوره پنجم مجلس شورای اسلامی بود که سال گذشته انجام گرفت. در مورد شرکت مردم در انتخابات مجلس نیز در دوره‌های اول تا چهارم همان سیر تزویلی که در انتخاب رئیس جمهور گفتیم مشاهده می‌شد. آمار زیر گرچه تقریبی است ولی بگونه قابل اعتمادی نشان دهنده واقعیت است. در انتخابات دوره اول مجلس شورای اسلامی ۱۴ میلیون نفر شرکت کرده‌اند. جمعیت ایران در آن هنگام یعنی دوم تا دوره ششم، تنوع کاندیداها به گونه‌ای بود که رقابت جدی و حقیقی میان آنها احساس نمی‌شد و پیش‌تشریفاتی به نظر می‌رسید. چون کاندیدای پیروزمند و رئیس جمهور آینده از پیش معلوم و مشخص بود. در انتخابات اخیر چنین وضعی وجود نداشت. همچنین در انتخابات گذشته کسی چندان توجه و دقتی به رعایت امانت ذر قرایت و شمارش آراء نداشت. چون نتیجه آنها از پیش معلوم بود و بدین

آن را داشتند. البته برای بسیاری از این افراد، براندازو از مرحله آرزو و انتظار تجاوز نمی‌کرد. آنها اصولاً نمی‌توانستند باور کنند که یک چنین نضامی مدت زیادی دوام کند، چون این نظام با پندارها و معیارهایی که آنها از حکومت داشتند مطابق نبود. از این رو دانما از خود و از یکدیگر می‌پرسیدند: «بس کی این حکام خواهند رفت؟» و برای سرنگونی ناگهانی این نظام فلسفه‌ها می‌باختند و داستانها می‌ساختند. اما در مرحله عمل تنها کاری که می‌توانستند مقاومت منفی بود که عمدتاً در ندادن رأی یعنی خودداری از شرکت در انتخابات یا ریختن رأی سفید و نتاب به صندوقها خلاصه می‌شد. البته عده محدودی از این تووه چند میلیونی از این حد فراتر می‌رفتند و به تحریک بیگانگان یا به ابتکار خود به عملیات براندازی دست می‌بازیدند که سرکوب و منهدم می‌گردید. اما اکثریت مطلق این بخش از مردم جز همان مقاومت منفی کاری انجام نمی‌دادند.

طرف دوم قضیه

اما به تدریج و در مدت ده سال پیش حادثه و پر تلاطم امیدها و ارزوهای این افراد به یأس مبدل شد. کم کم و به تجربه دریافتند که این نظام گرچه دلخواه آنها نیست، لیکن مستقر شده و کشور را مطابق برنامه و معیارهای خود اداره می‌کند و دنیا هم ڈاکتو آن را پذیرفته است و مقاومت منفی آنها جز اینکه خودشان را امنیتی و منفرد کند و از فعالیت اجتماعی و سیاسی بازدارد، حاصلی نداشته و نخواهد داشت. عده کثیری از این بخش به اینکه در کشورهای دیگر بتوانند فعالیت اجتماعی را از سر گیرند و از استعدادها و آموخته‌های خود بهره‌مند گردند، به این کشورها پناه برند و خود را آواره سرزمینهای بیگانه و ملتها و اقوام ناسازگار کرند. اما جز عده کمی از آنها نتوانستند خود را با این محیط‌های بیگانه سازش دهند. بسیاری از آنها پس از چند سال اوارگی به میهن بازگشتند و بیشتر آنها که هنوز آواره‌اند در آرزوی بازگشتن به سر می‌برند. یکی از اینها که نویسنده سرشناسی هم است، در پاسخ دعوت زنده‌باد اخوان ثالث، گفته بود: «من حاضردم در وطنم، گرستگی، پیکاری و هرگونه بدینکن را تحمل کنم، اما مصاحبه‌های تلویزیونی سیاسی را نمی‌توانم» (نقل به مضمون). براسنی بسیاری از پناهندگان ایرانی در خارج از اینکه نمی‌توانند از نیرو، استعداد و کارشناسی خود برای میهنان استفاده کنند. رفع می‌برند و مشاقنه انتظار آرزوی فرارسیدن روزی را دارند که بدون ترس و لرز بتوانند به میهن باز گردند. این حال و روز و روحیه آنهاست که از میهن متواتر شده‌اند. طرز تفکر آنهاست که در کشور مانده‌اند معلوم است. آنها بی‌شک سالها است که از مقاومت منفی و جدایی اجباری از اکثریت ملت خسته شده‌اند و مدت‌ها است آرزوی روزی را می‌کشیده‌اند که بتوانند دوش به دوش هم میهنان خود

همه مهمتریداً بیش نروهای هنگفت بادآورده درست قشری از نوکیسگانی بی دردویی علاقه به کشور و ایجاد فاصله طبقاتی میان آنها توده ملت که روزبه روزشکاف آن عمیق ترمی شود. این نابسامانیها موجب هیجانها و آشوبهای خود انگیخته و از روی احساسات و خشم و عصبانیت در محرومترین قشر مردمان شهری گردید، مانند حوادث مشهد، بشیراز، اراک، تبریز، قزوین، اسلام شهر و غیره. مسلماً چنین حرکات ناگذریده و آشوبگرانهای نمی‌توانست نتیجه‌ای داشته باشد و سرکوب شد. اما بی‌اثر نبود. این آشوبها هشداری بود به تمام ایرانیانی که به سرنوشت خود و سرنوشت کشور و سلهای آینده علاقه داشتند، تا در جستجوی راه عاقلانه و بخردانه‌ای برای رفع این نابسامانیها یا دست کم جلوگیری از گسترش و افزایش آنها براستند.

بر همه این اشخاص چه در میان مردم و محروم‌اند و چه در زمرة دولتمردان و زمامداران کشور، آشکار بود که این راه جز از طریق مبالغت جویانه، جز به وسائل قانونی و مشروع تواند بود. از این رو آنهاکه به قانون پشت کرده بودند به آن روی آوردن و نمی‌خواستند مجبور شدن به عمل کردن آن گردد نهند. درک این فراگرد نیاز به توضیح می‌سوز طنزی دارد که اینکه به آن می‌پردازیم.

انقلاب ایران، بر اثر شرایط پیجدهای که آن را پدید آورد، بقدیم فراگیر بود که بجز عده بسیار محدودی، توده عظیم و گسترش مزدم خواسته با ناخواسته، در صفوت آن فرار گرفتند. این انقلاب به هیچ طبقه یادشته خاصی وابسته نبود. این انقلاب ملت ایران بود علیه استعمار و استبداد. آز همین رو، یعنی به علت همین فراگیری، انسجام اصولی نداشت. طیف بسیار متنوعی از گروه‌ها، سازمانها و جماعتیهای گوناگون، با عقاید و آرمانهای مختلف با متضاد در این انقلاب شرکت فعال داشتند: از قشریون مذهبی مانند حجتیه و فدائیان اسلام گرفته تا پیش و هشت گروه چپ که همه خود را مارکسیست لتبیست خالص و ناب معرفی می‌کردند، با عبور از گروه‌های متنوع مذهبی، مانند طرفداران مرحوم علی شیعی، خلق مسلمان، نهضت آزادی، جاما و... و نیز گروههای ملی، آزادبخوان، سوسیالیست، سوسیالیستهای اسلامی، مجاهدین اسلامی و مارکسیستهای اسلامی، در این طبق فرار داشتند. پیروزی انقلاب این طبق متعدد را از هم گستست و بازه پاره کرد. جز این هم امکانی نبود. دو سال پس از پیروزی انقلاب، ملت ایران عمدتاً به دو بخش که هر کدام توده عظیم بودند تقسیم شده بود: یک بخش آنها که به نظام اسلامی مستقر ایمان داشتند به اضافه قشرهایی که به دلایل و انگیزهای گوناگون دنبال هر رژیم مستقری می‌روند و تا هنگامی که آن رژیم بر ایکه قدرت است از آن تبعیت می‌کنند. و بخش دیگر آنهاست که بر اثر علل و انگیزه‌های متفاوت مخالف این نظام بودند و آرزوی سرنگونی و براندازی

تازه وارد شدگان و عناصر مزد و در حال نوسان اشغال کرده‌اند. اگر گروه اول توانسته است اکثریتی در مجلس به دست اورده بوسیله جلب همین عاصمه بوده است. ولی این اکثریتی منسجم مانند مجلس چهارم نیست. تحول دیگری که در این انتخابات دوره پنجم مجلس روی داد رسختی و مقاومت انتخاب کنندگان در چند حوزه و اثبات حقانیت خواسته‌ای خود به شورای نگهبان بود. در این حوزه‌ها در دور دوم مردم با شمار افزونتری به انتخاب شدگان دور اولی که صلاحیت‌شان را شورای نگهبان رد کرده بود رأی دادند و اینها را به مجلس فرستادند. چنین پدیده‌ای هیچگاه در دوره‌های پیشین روی نداده بود.

بررسی عوامل درونی و بیرونی

از مجموع آنچه شرح دادیم و بررسی و تعمق در انتخابات دور پنجم مجلس می‌شد فهمید که دگرگونی مهمی در جز انتخاباتی کشور، هم از طرف مردم به صورت استقبال پیشتر و دخالت جدیتر، و هم از طرف نظام به شکل مراقبت افزونتر و قانونی‌تر، روی داده است. همچنین معلوم بود که این روند روبه افزایش است و به اختیال قوی در جریان انتخاب هفتمنی و لیس جمهور آشکارتر خواهد شد. ضمناً این دگرگونی چندان غیرمنتظر و شگفت‌انگیز هم نبود و با توجه به حوادث مهمی که پس از انتخابات دوره چهارم مجلس در ایران، گر منطقه و در جهان روی داده است می‌شد آن را پیش‌بینی کرد. در این شش سال تعادل سیاسی جهان و بیویژه خاور نزدیک بطور که همیشه از گروه‌های اسلامی و اسلامی‌گرایانه از گردید که نمی‌توانست در کشور ما بی‌تأثیر باشد. در این فاصله اتحاد شوروی فروپاشید، جنگ سرد و رقابت دو ابرقدرت از بین رفت. هشت کشور نوپیمانی در آسیای میان و ففقار پدید آمد، قدرت نظامی عراق تابود شد، امریکا در تمام منطقه چنگ انداده است و از هر سوکشور ما را تهدید می‌کند، خلیج فارس را به اینبار باروت تبدیل کرده است، ارتش سالاران ترکیه و پاکستان را آشکار به دست اندازی و تجاوز در منطقه تشییق و تحریک می‌کند، کرده‌ها را در عراق به نام قویت و ملت و طالبان را در افغانستان به نام اسلام تجییز و به اشوبگری و کشتار و امنی دارد. در چنین شرایطی هیچ ایرانی می‌بین پرستی نمی‌تواند آسوده خاطر نشیند. همزمان در درون کشور مانع تحولات اقتصادی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای روی داده که بر آشفتگی و عدم تعادل اجتماعی افزوده است، اجرای طرحهای اقتصادی هنگفت و واگذاری کارخانه‌های مؤسسات دولتی به بخش خصوصی، همراه بتدرویها، بی‌دقیهای خاصه خرجیهای اقتصادی و مالی، کشور را دستخوش بحران و مشکلات سهمگینی کرده است مانند تورم افسار گشیخته، فساد مالی و اجتماعی روز افزون، فقر و درمانگشی توده عظیم مزدبگیران و حقوق بگیران، گسترش بیکاری و کارهای انگلی در سطح جامعه، واز

در فعالیت سیاسی شرکت جویند و در انتخابات آزادانه رای بدھند.

البته این یک طرف قضیه است.

مسئله سا طرف دیگری هم دارد.

شاعری گفته است: «تاکه از حباب

مشوش نباشد کششی کوشش عاشق

بیچاره به جایی نرسد»، دست بر قضا

نظم و گردانندگان آن در مجموع نیز، در

سالهای اخیر و بر اثر همان شرایط و

تعولاً تی که در پیش شرح دادیم، به این

نتیجه رسیده‌اند که ناگزیرند سیاستهای

گذشته خود را تعديل کنند، از

سیاستهای افراطی یکاہند و محیطی

فرام آورند که اکثریت مطلق مردم، در آن امکان

زیست و فعالیت مشروع داشته باشند. بدین سان در

سالهای پس از جنگ تحملی و به ویژه از زمان اجرای

برنامه‌های اول و دوم، جامعه‌ماشاید و پیدا شده، دو

فرآگرد جامعه‌شناسنی در دو جهت رو به روی مکمل

هم بوده است. از یکسوفرآگردادگام و در هم آمیختگی

(انتگراسیون) و از سوی دیگر فراگرد تفرق و چندگونگی

(دیفرانسیاسیون). از یکسومنان گونه که شرح دادیم هم

مجموع وهم از طرف عامه مردم گرایش فرازینده‌ای به

در هم آمیختگی و همکاری وهم،

آهنجی وجود داشته است. واز

سوی دیگر هم در درون نظام وهم

در میان ملت گرایش به تفرق و

چندگونگی اندیشه و رفتار، و در

عن حال تحمل و همیستی

متقابل رشد کرده است. این دو

فرآگرد که مکمل یکدیگرند علل

بنیادی تحول شگفت انجیزی

بسوده است که در انتخابات

هفتمنی دوره ریاست جمهوری

رویداد، این دو گرایش، اگر

محاجنان ادامه‌یابد و پر اثر

انحراف‌هایی گسترشود،

موجب تحول تعديل و استحکام

نظام در جهت صلاح و فلاح

جامعه خواهد گردید.

از این رو در لحظه کنونی

آقای خاتمی و گردانندگان بلند پایه نظام وظایف و

مسئولیت‌های سنگینی را به عهده دارند. کشور ما در یک

لحظه حساس تاریخی قرار دارد، لحظه‌ای که اگر

سکانداران این کشی از هدایت درست آن غافل بمانند

و نتوانند از فرصت فراهم شده برای آشتی و اتحاد تمام

ملت بهره بگیرند، بیم آن می‌رود که همه با هم در

گردابی سهمگین، که نمونه‌های آن را در افغانستان،

تاجیکستان و عراق می‌بینیم، فرو افتد. ملت و مردم

وظیفه خود را انجام داده، و با حدود ۳۰ میلیون رأی

شرایط چنان شد که آنها که به قانون پشت کرده بودند به آن روی آوردند و آنها که قانون را جز در حرف نمی‌شناختند مجبور شدند به عمل کردن به آن گردن نهند.

مردم همچنین خواستار امنیت‌اند. امنیت به معنای وسیع کلمه، یعنی نه تنها امنیت جان و مالشان، بلکه امنیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی. امنیت سیاسی یعنی اینکه هیچکس را به کنایه داشتن عقیده و نظری و حریم حکم قانون و تشریفات قانونی نمی‌توان بارداشت کرد، هیچ زندانی را نمی‌توان شکنجه کرد، به منزل و مسكن اشخاص جزا حکم قانونی نمی‌توان وارد شد و به اموال آنها نمی‌توان دستبرد زد. امنیت اجتماعی یقینی

گسترده است که تشرییج این تصریح اد در این مقاله نمی‌گنجد. اما امنیت اقتصادی نیز به همان اندازه امنیت سیاسی و اجتماعی و شاید بیش از آنها هم است. همه مردم باید کار و درآمد مشروع داشته باشند و از درآمدهای نامشروع جلوگیری شود. کار برای کارگر امنیت زندگی است. برای کارگران باید کار مناسب فراهم شود و بایانی بیکاری که منشاء تمام مفاسد دیگر است، به پیکار برخاست. به همین گونه برای کارفرمایان باید امنیت بهره‌برداری مشروع تأمین شود. از مقررات دست و پاگیر و خلق الساعه که هر روز و هر لحظه تغییر می‌کنند خودداری شود.

از همه اینها سه‌تrent عدالت است. الملك یعنی مع الکفروا بیقی مع الظلم. جامعه‌ای که عدالت و انصاف در آن وجود نداشته باشد محکوم به فنا است. متساقنه جامعه ما روز به روز بیشتر به سوی بسی عدالتی اقتصادی و اجتماعی پیش می‌رود. اینکه شرونهای کلان، بسی حساب و باداورد در دست یک مشت نوکیسه متصرک باشد و اکثریت مردم زیر خط فقر زندگی کنند و بانان خالی و دوشیزه شیر دولتی در هفته زندگی کنند، بنیاد جامعه ما را به خطر افکنده است. این برجهای سر به فلک کشیده

اکثر از پول یتیمان و اشک و آه بیوه زنان و گردنگان پدید آمده است. انصاف دهد کدام جامعه‌ای با چنین روندی می‌تواند پایدار بماند؟! ما امیدواریم آقای خاتمی با تکیه به ملت و پشتیبانی اکثریت قاطع مردم که صمیمانه خواهان اجرای قانون و تأمین امنیت و عدالت‌اند با این مشکلات به پیکار برخیزد و پیروز گردد.

اچ‌جاهی

خواست فراغیر خود را برای آتحاد و آشتی و همکاری از آن گردد است. اکنون نوبت گردانندگان و زمامداران نظام به ویژه آقای خاتمی است که به این ندا پاسخ مثبت دهد. مردم چیز زیادی نمی‌خواهند. آنها بطور عمده سه چیز بیشتر نمی‌خواهند: قانون، امنیت و عدالت. آنها می‌خواهند همین قانون اساسی و قانونهای مصوب دیگر، اما به درستی و بدون تفسیرهای یکجانبه و انحرافی اجرا شود؛ جلوی هر امر خلاف قانون از طرف هر کس که باشد، گرفته شود، منجمله رؤسای قوای مقته، قضایه و مجریه، و

سوی دیگر هم در درون نظام وهم در میان ملت گرایش به تفرق و چندگونگی اندیشه و رفتار، و در عن حوال تحمل و همیستی متقابل رشد کرده است. این دو فراگرد که مکمل یکدیگرند علل بنیادی تحول شگفت انجیزی بسوده است که در انتخابات هفتمنی دوره ریاست جمهوری رویداد، این دو گرایش، اگر محتاجان ادامه‌یابد و پر اثر اسحراف‌هایی گسترشود، موجب تحول تعديل و استحکام نظام در جهت صلاح و فلاح جامعه خواهد گردید.

از این رو در لحظه کنونی

پژوهشکاران علم انسانی و مطالعات فرنگی رتال جامع علم انسانی

اعضای محترم شورای نگهبان نباید ذر کارها غیر مربوط به خود دخالت کنند، گروه‌های غیرقانونی فشار باید محل شوند، قانون تشکیل جمعیتها و احزاب باید به درستی و بدون تعبیر و تفسیر اجرا شود و مردم حق داشته باشند در احزاب و سازمانها و اتحادهای قانونی مشکل شوند و از حقوق مشروع اجتماعی؛ سیاسی و صنفی خود دفاع کنند. اضافه کنیم که اجرای دقیق قانون را نه تنها آقای خاتمی بلکه همه کاندیداهای ریاست جمهوری به مردم و عده داده بودند.